www.wordlyknowledge.uz Volume: 2, Issue: 1, 2023

YUZ SUYAKLARI TUZILISHI VA JOYLASHISHI

UMAROVA MUHABBAT ZAKIROVNA

Andijon davlat tibbiyot instituti anatomiya kafedrasi asisenti

ABDISALOMOV DIYORBEK KOZIMJON O'G'LI

ABDUSALOMOV ASADBEK XASANBOY O'G'LI

Andijon davlat tibbiyot instituti talabasi

ANOTATSIYA:ushbu maqolada biz yuz suyaklari tuzilishi va ularning nechta qismdan iborat ekanligi haqida ma'lumot beramiz.Maqolada yuz qismining yanoq,yuqori jag',pastki jag'larning anatomiyasi va tuzilishini rasm va malumotlar bilan ifoda etdik.Talaba va o'quvchilarni bilimlarini yanada mustahkamlash maqsadimiz.Hozirgi kunda tibbiyot sohasi yanada rivojlanib bormoqda yurtimizda,shuning maqsadida tibbiyot talabalari kuchliroq bilim olishlari mumkin.

Kalit so'zlar: Mandibula, spina mentalis, kranial soha, medial,lateral,mimika,fossa.

Yuzning yon sohasi yuqoridan yonoq ravoĝi va kõz kosasining pastki qirrasi, pastdan – pastki jaĝning pastki qirrasi, oldindan burun – lunj, burun – lab burmalari, orqadan pastki jaĝning orqa qirrasi bilan chegaralanadi.

Yuzning yon qismi yuza va chuqur sohalarga bõlinadi. Yuza sohaga kuloq oldi-chaynov va lunj sohalari kiradi. Yuzning chuqur sohasi chakka, chakka osti va qanot–tanglay chuqurchalaridan iborat.

Yuqorida sanab õtilgan sohalar topografiyasini õrganishdan oldin boshning yuz qismi barcha sohalariga xos xususiyatlarni e'tiborga olish lozim.

Yuz terisi yupqa bõlib, kõp miqdorda ter va yoĝ bezlari saqlaydi. Erkaklarda soqol va mõylovlar bilan qoplangan yuz terisi kõplab tomir tõrlari orqali qon bilan yaxshi ta'minlangan. Bu esa jarohatning tez bitishini va infekciyaga chidamliligini oshiradi. Yuz terisining katta qismida bu tomirlar teriga birikib ketgan. Terining qon bilan yaxshi ta'minlanganligi yuz sohasida plastik operaciyalarda uni lahtaklarga ajratishga imkoniyat tuĝdiradi.

Yuzning katta qismida teri osti yoĝ qavati yaxshi rivojlangan bõlib, bu gematoma va yiringli jarayonlarning oson tarqalishga olib keladi. Yuz sohasining xususiyatlaridan biri, yuzaki joylashgan mimika mushaklari teriga birikib, uni faol harakatga keltirishidir.

Mimika mushaklariga yuz, bosh va bõyinning kompleks mushaklari kirib, bular oĝiz va kõz yoriĝi funkciyalarini ta'minlab, emocional holatlarni boshqarib turadi.

Mimika mushaklarining bir qismi suyaklardan boshlanib yumshoq tõqimalarga birikadi. Boshqa guruh mushaklari yumshoq tõqima atrofida (masalan: oĝiz va kõz atrofida) fiksaciyalanadi. Bu guruh mushaklar boshqa mimika mushaklari singari siquvchi va kengaytiruvchi guruhlarga bõlinadi. Teri osti kletchatkasi tagida yupqa yuzaki fasciya bõlib, u mimika mushaklariga ĝilof hosil qiladi. Mimika mushaklari ostida yoĝ tõplamlari mavjud bõlib, bular ayniqsa lunj sohasida yaxshi rivojlangan.

www.wordlyknowledge.uz Volume: 2, Issue: 1, 2023

Yuz qismi suyaklari yonoq,yuqorigi jag',pastki jag' qismlaridan iborat .
Yonoq — yuzning bir qismi. Ko‘z kosasining past, yuqori jag‘ suyagidan ust tomoni; tayanchi — yonoq suyagi. Yuz suyaklari ichida eng qattig‘i, yuqori jag‘ suyagini chakka, peshona suyaklariga hamda ponasimon suyakka birlashtiradi va kallaning yuz qismini miya joylashgan qismiga biriktirib turadi.

Yuqori jag - juftlashgan suyak bo'lib, u tanadan va to'rtta jarayondan iborat. U yuzning bosh suyagining yuqori old qismida joylashgan bo‘lib, shilliq qavat bilan qoplangan bo‘shliqqa ega bo‘lgani uchun havo suyagi deb ataladi.

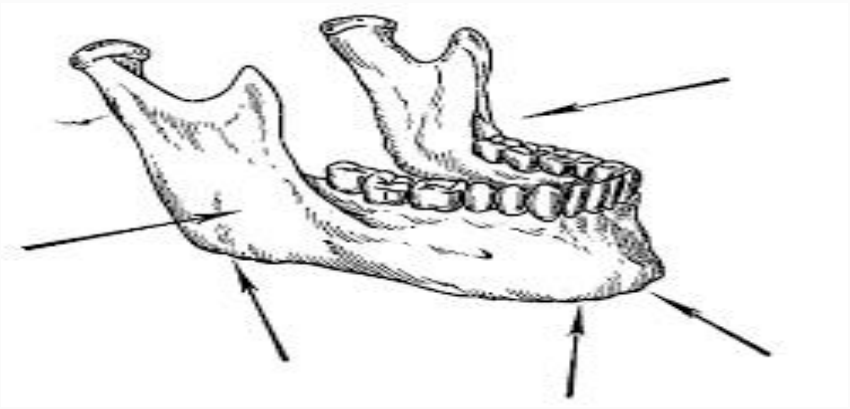
Yuqori jag'da pastki jag'ga o'xshash tishlar mavjud. Yuqori jag'ning tishlari, to'g'rirog'i ularning ildizlari soni va yo'nalishi bo'yicha o'ziga xos farqlarga ega.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, yuqori jag'dagi donolik tishi birinchi va tez-tez o'ng tomondan chiqadi.

Yuqori jagning suyagi pastki jagga qaraganda ancha yupqaroq bo‘lgani uchun tish chiqarishning o‘ziga xos xususiyatlari va maxsus texnikasi bor. Ushbu foydalanish uchunYuqori jag'dagi tishlarni olib tashlash uchun tish pinsetlari, uning boshqa nomi - süngü.

Agar ildizlar noto'g'ri olib tashlangan bo'lsa, sinish paydo bo'lishi mumkin, shuning uchun tuzilishi kuch qo'llashga imkon bermaydigan yuqori jag'ga jarrohlik manipulyatsiyasidan oldin qo'shimcha diagnostika usullari kerak bo'ladi. Ko'pincha, bunday maqsadlar uchun rentgen tekshiruvi o'tkaziladi - ortopantomografiya yoki jag' tanasining kompyuter tomografiyasi.

Odamning pastki jag‘i (lotincha mandibula) yuz kranial sohasining qo‘shilmagan harakatlanuvchi suyak tuzilishi. U aniq belgilangan markaziy gorizontal qismga ega - tanasi (lot. base mandibulae) va yuqoriga burchak ostida cho'zilgan, suyak tanasining chetlari bo'ylab cho'zilgan ikkita jarayon (tarmoqlar, lat. ramus mandibulae). U ovqatni chaynash, nutq artikulyatsiyasi jarayonida ishtirok etadi, yuzning pastki qismini hosil qiladi. Pastki jag tuzilishining iyak protrusiyasining kattaligi va morfologiyasi, suyakning egrilik darajasi kabi xususiyatlari yuz ovalining pastki qismini tashkil qiladi. Agar tuberkullar kuchli chiqib ketsa, bu iyakning xarakterli relefini hosil qiladi, unda chuqurchaga ega.markaz.



Unda quyidagi hududlar ajratilgan:

1. Chin umurtqasi (lot. spina mentalis) pastki jag tanasining markaziy qismida vertikal ravishda joylashgan qattiq yoki ikkiga bo'linishi mumkin. Bu erda geniohyoid va genioglossus mushaklari boshlanadi.

www.wordlyknowledge.uz Volume: 2, Issue: 1, 2023

2. Digastrik chuqurcha (lot. fossa digastrica) aqliy umurtqa pog‘onasining pastki chetida, qorin bo‘shlig‘i mushaklarining birikish joyida joylashgan.
3. Maxillarar-hioid chizig'i (lotincha linea mylohyoidea) yumshoq g' altak shakliga ega bo'lib, lateral yo'nalishda aqliy umurtqa pog'onasidan tana plastinkasining o'rtasida joylashgan shoxchalarga o'tadi. Unda ustki faringeal toraytiruvchining maksiller-faringeal qismi fiksatsiyalanadi va ustki tomoq mushagi boshlanadi.
4. Bu chiziq ustida cho'zinchoq til osti chuqurchasi (lot. fovea sublingualis), pastda va yon tomondan esa - jag' osti chuqurchasi (lot. fovea submandibularis) joylashgan. Bular mos ravishda til osti va jag' osti bezlari so'lak bezlarining yopishish izlari.
5. Kalla skeletining yuz qismida tepa tomondan peshona qismi, bir juft ko'z kosasi va ularning o'rtasida, pastroqda joylashgan burun bo'shlig'ining noksimon shakldagi teshigini ko'ramiz. Burun teshigining lateral tomonida, yuqori jag'ning oldingi yuzasida tishlar joylashadigan o'siq va bu o'siqda joylashgan tishlar ko'rinadi.
   Ko'z kosasi bir juft bo'lib, to'rt burchakli piramidaga o'xshash bo'shliqdan iborat. Piramidaning asosi-og'zi oldinga, uchi esa orqaga (miya bo'shlig'i tomonga) va medial tomonga qarab joylashgan. Ko'z kosasining medial, lateral, yuqori va pastki devorlari bor. Medial devorni yuqori jag' suyagining o'sig'i, ko'z yoshi suyagi, g'alvir suyakning lateral plastinkasi, ponasimon suyak tanasining oldingi qismi hosil qiladi.
   Lateral devori ponasimon suyakning katta qanotidagi ko'z kosasiga qaragan qismidan va yonoq suyagidan hosil bo'lgan. Yuqori devori yoki orbitaning tomi peshona suyagining ko'z kosasiga qaragan qismidan va ponasimon suyakning kichik qanotidan vujudga kelgan. Pastki devori yoki tubi yuqori jag' va yonoq suyaklaridan tashkil topgan.
   Pastki jag' bo'g'imi yonoq o'sig'i bilan pastki jag'ning bo'yni o'rtasida tortilgan asosiy boylam, ponasimon suyak bilan pastki jag' oralig'ida joy-ochiladigan ikkita teshigi bor, ulardan biri lateral tomonda joylashgan ko'z kosasining tepa tomondagi yorig'i bo'lsa, ikkinchisi medial tomonda joylashgan yumaloqroq shakldagi ko'rish kanalidir. Ko'z kosasining lateral va pastki devorlari o'rtasidagi burchakda qanot-tanglay va chakka osti chuqurchalariga ochiladigan ko'z kosasining pastki yorig'i joylashgan. Ko'z kosasining medial devori oldingi tomonida ko'z yoshi xaltasining chuqurchasi, pastda burun-ko'z yoshi kanali joylashib, burunning pastki yo'liga ochiladi. Peshona suyagining g'alvir suyak bilan birlashgan chokida ikkita teshik bo'lib, oldingi teshik miya bo'shlig'iga, orqadagi teshik burun bo'shlig'iga ochiladi. Ko'z kosasining pastki devorida joylashgan kanal yuzga ochilib turadi.
6. Burun bo'shlig'i - yuzning o'rtasida joylashgan bo'lib, uni yuqoridan kalla bo'shlig'i, ikki yonidan ko'z kosalari va yuqori jag' suyagi bo'shliqlari, pastdan og'iz bo'shlig'i o'rab turadi. Burun bo'shlig'i to'siq bilan ikkiga bo'linadi. Burun to'sig'i ko'pincha chapga qiyshayib joylashadi. Burun to'sig'i g'alvir suyakning vertikal plastinkasi va dimog' suyagidan iborat bo'lib, oldingi tomonda to'siq, burunning uchigacha bormasdan, tog'ay to'ldirib turadi.
7. Burun bo'shlig'ining lateral devori burun suyagidan yuqori jag' suyagining tanasi va peshona o'sig'idan, ko'z yoshi suyagi, g'alvir suyak, tanglay suyagining perpendikulyar plastinkasidan, ponasimon suyakning qanotsimon o'sig'i medial plastinkasi va pastki burun chig'anog'idan hosil bo'ladi.
   Burun bo'shlig'iningyuqori devorini g'alvir suyakning g'alvirsimon plastinkasi, ponasimon va tanglay suyaklarining ponasimon o'siqlari, tanglay suyakning gorizontal peshona suyak kovagidan vujudga kelgan.

www.wordlyknowledge.uz Volume: 2, Issue: 1, 2023

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. F.Mannopov. Plastik anatomiya.O'quv qo'llanma. 2018 yil
2. N.Berdiyev, E.Jobborov, I.Komilov. Plastik anatomiya. 2014 y.
3. M.S.Tolipov. Plastik anatomiya.M.C.Толипов. Пластик анатомия. T. "Ilm Ziyo" . 2013 y.
4. https://n.ziyouz.com/books/kollej_va_otm_darsliklari/biologiya/Odam%20anatomiyasi%20(F.Bahodirov).pdf